

Stockholm den 28 september 2021

R-2021/1115

Till Justitiedepartementet

Ju2021/02078/L5

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 28 maj 2021 beretts tillfälle att avge yttrande över betänkandet En stärkt rättsprocess och en ökad lagföring (SOU 2021:35).

Sammanfattning

Advokatsamfundet delar helt utredningens bedömning att någon möjlighet att vittna anonymt inte bör införas i svensk rättsordning. Advokatsamfundet ser i övrigt huvudsakligen positivt på de författningsändringar som föreslagits, men har följande invändningar.

Advokatsamfundet ställer sig inte bakom de alternativförslag som har presenterats gällande höjning av minimistraffet avseende mened och övergrepp i rättsak av normalgraden.

Advokatsamfundet – som i aktuella delar även hänvisar till tidigare synpunkter avseende utredningsmedverkan¹ – avstyrker vidare författningsändringen som innefattar införande av 29 kap. 5 a § BrB gällande strafflindring vid medverkan till utredning av annans brott (s.k. kronvittne). I vart fall bör möjligheten till strafflindring begränsas till att gälla annans brottlighet som uppgiftslämnaren har en koppling till.

¹ Se Advokatsamfundets remissyttrande den 15 november 2019 över betänkandet Stora brottmål – nya processrättsliga verktyg (SOU 2019:38) samt remissyttrande den 26 juni 2006 över betänkandet Ett effektivare brottmålsförfarande – några ytterligare åtgärder (SOU 2005:117).

För det fall 29 kap. 5 a § BrB införs, anser Advokatsamfundet att information om möjligheten till strafflindring vid medverkan till utredning av annans brott inte bör ges till den misstänkte förrän en offentlig försvarare har förordnats och är närvarande för att biträda och rådge den misstänkte.

Synpunkter

Alternativförslag gällande minimistraff avseende mened och övergrepp i rättssak av normalgraden

Advokatsamfundet instämmer i utredningens bedömning att övervägande skäl talar emot en höjning av minimistraffet avseende mened och övergrepp i rättssak av normalgraden till fängelse i sex månader. De åtgärder som föreslås i betänkandet har till syfte att bekämpa den grova organiserade brottsligheten. Mened som begås av okunskap eller brist på insikt, liksom övergrepp i rättssak utan ett egentligt syfte att påverka rättsskipningen, bör inte ha en lägsta påföljd som är så hög som sex månader.

Införande av 29 kap. 5 a § BrB gällande strafflindring vid medverkan till utredning av annans brott

Advokatsamfundet ansluter sig till det som har anförts av experten Bengt Ivarsson i hans särskilda yttrande på s. 501 i betänkandet rörande denna fråga, men vill göra följande tillägg.

Advokatsamfundet har i flera tidigare sammanhang uttalat sig kritiskt mot ett införande av s.k. kronvittnen i Sverige, bland annat med beaktande av risken för falska angivelser, risken för att starkare individer i ett nätverk försöker uppnå fördelar på bekostnad av svagare individer, risken för felaktiga förespeglingar om strafflindring under förundersökning som sedermera inte realiserar vid rättens bedömning, samt det låga bevisvärde som måste tillmätas uppgifter som lämnas av misstänkt om annans brottslighet.

Advokatsamfundet anser det vidare vara problematiskt att de som är misstänkta för brottslighet som är svår att utreda i straffmätningshänseende kan premieras genom att lämna uppgifter och därför inte dömas efter brottets straffvärde, medan den mer lättutredda brottsligheten som inte förutsätter utredningsmedverkan döms efter brottets straffvärde. Det finns alltså en påtaglig risk att fall inte behandlas lika. Likabehandlingsprincipen är grundläggande i en rättsstat och måste upprätthållas.

Advokatsamfundet ifrågasätter även om förslaget i tillräcklig utsträckning tillgodoser kravet på nödvändig förutsebarhet för den misstänkte.

Enligt Advokatsamfundet skulle ett införande av ett kronvitnesssystem med möjlighet till strafflindring för utredningsmedverkan om annans brottslighet även ha menlig inverkan på brottsofferperspektivet och riskera att upplevas som direkt stötande för dem som fallit offer för den brottslighet som lagförs.

Det är vidare tveksamt om det skydd som i dagsläget kan erbjudas utsatta personer är tillräckligt starkt. För att skydda personer som medverkar till utredningen av annans brott samt anhöriga till den som lämnar sådana uppgifter är det av stor vikt att resurser skjuts till och skyddet först förbättras, innan ett incitament att medverka till utredning av annans brott genomförs. Det måste vidare beaktas att ett misslyckande vad gäller att skydda de som kan utsättas för repressalier skulle slå hårt mot förtroendet för rättsstaten i allmänhet samt avsevärt minska viljan hos aktuella personer att medverka vid utredning av annans brottslighet.

För det fall 29 kap. 5 a § BrB ändå införs, anser Advokatsamfundet att det i vart fall är lämpligt att möjligheten till strafflindring begränsas till att avse sådan brottslighet som den som vill åtnjuta strafflindring själv är inblandad i. Detta eftersom det avseende uppgiftslämning rörande annan brottslighet skulle kunna uppstå problem i fråga om möjligheten att kunna bedöma och förutse förutsättningarna för strafflindring (exempelvis till följd av förundersökningssekretess i den andra utredningen).

Advokatsamfundet vill i detta sammanhang även peka på den begränsade tillämpning och de praktiska problem som tydliggjorts i mål i fråga om den möjlighet som år 2015 infördes beträffande möjlighet till strafflindring vid medverkan av utredning av *egen* brottslighet.

Ändring i 12 c § förundersökningskungörelsen

För det fall möjligheten till strafflindring vid medverkan till utredning av annans brott införs, bör den misstänkte få information om stadgandet först efter att en offentlig försvarare har utsetts av tingsrätten och är närvarande vid förhöret.

Den som nyss har gripits av polis är inte sällan stressad och i dåligt skick att fatta viktiga beslut. Att den misstänkte i detta skede delges, inte bara sina rättigheter, utan även möjligheten till strafflindring kan leda till att uppgifter lämnas som försätter

denne och anhöriga i fara, utan att den misstänkte övervägt konsekvenserna i tillräcklig utsträckning. Med hänsyn till att det måste vara fråga om brott för vilket det inte är föreskrivet ett lindrigare straff än sex månader kommer försvarare, med få undantag, att förordnas. För att minska risken för att den misstänkte förhastat och kanske pga. falska förhoppningar om strafflindring lämnar uppgifter om andra, bör en försvarare vara närvarande redan då allmän information om 29 kap. 5 a § BrB lämnas, inte endast då den fördjupade informationen lämnas, som anförs på s. 259 i betänkandet. Det måste vara ytterst sällan som det kan anses vara så angeläget att delge allmän information om möjligheten till strafflindring till den misstänkte att närvaro av försvarare inte kan inväntas.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander